

محسن پاک آیین

شیر و فوه و نام الاخبار ایران در آذربایجان

سفیر ایران در باکو: بهار رابطه تهران- باکو فرا رسیده است

محسن پاک آیین در گفتگو با روزنامه اعتماد گفت: ایران نگاه تهدیدمحورانه را به فرصت محورانه تغییر داد/ کلید مهار ترفندهای رژیم صهیونیستی، تعامل با کشورهای همسایه است.

آران نیوز- مشروح گفت‌وگویی محسن پاک آیین بار وزنامه «اعتماد»:

تهران و باکو در سال‌های نه چندان دور شاهد تنش‌هایی در روابط دوجانبه‌شان بودند اما در دو سال اخیر شاهد بهبود و گسترش روابط دوجانبه ایران و آذربایجان بوده‌ایم. چه مسائلی موجب کاهش تنش‌ها و بهبود روابط دو کشور شده است؟

روابط تهران و باکو معمولا با فراز و نشیب همراه بوده است ولی خوشبختانه امروز روابط دو کشور مسیر مثبتی را طی می‌کند. زمانی که من به باکو رفتم، بعد از آن قضیه معروف یورو وبژن، التهاب بر روابط حاکم بود و طرفین در وضعیت اختلاف و بی‌اعتمادی نسبت به یکدیگر بودند. اشتراکات فراوان دو کشور مورد بهره‌برداری قرار نمی‌گرفت و متأسفانه فرصت‌ها تبدیل به تهدید شده بود. ما اشتراکات متعددی داریم، هیچ دو کشوری را مانند ایران و آذربایجان نمی‌بینید که این همه با هم اشتراک داشته باشند. این اشتراکات در حوزه‌های فرهنگی، تاریخی، مذهبی و دینی و زبانی، اگر خوب مدیریت نشود، ممکن است تبدیل به اختلافات شود. فرض کنید در حوزه دینی، بحث اسلام و تشیع می‌تواند محوری برای همکاری باشد. می‌توان فرصتی ایجاد کرد که از تشیع جلوی افراط و تندروری و هابیت را که یک تهدید منطقه‌ای است، بگیرد. اگر با نگاه اشتراکی نگاه کنیم این موضوع می‌تواند محور همکاری باشد. اینکه ما بتوانیم اشتراکاتمان را طوری مدیریت بکنیم که به نفع منافع ملی دو کشور باشد بسیار حایز اهمیت است لذا این موضوع در دستورکار سفارت قرار گرفت تا ما در دیدارهای رسمی و با فعال‌سازی دیپلماسی عمومی با محوریت رسانه، بر اشتراکات تأکید کرده و فرصت‌های جدید برای همکاری ایجاد کنیم. در جمهوری آذربایجان، رسانه‌ها فعال هستند و توجه خاصی به تحولات ایران دارند. ما ارتباط نزدیکی با رسانه‌ها ایجاد کردیم و افکار عمومی نسبت به اشتراکات دو کشور توجیه شدند. در این روند سیاست دولت یازدهم مبنی بر تأکید بر تحکیم و توسعه روابط با همسایگان بسیار موثر واقع شد و ما در سطوح رسمی، به سرعت از دوران اعتمادسازی عبور کرده و به دنبال بهسازی روابط هستیم. احساس می‌کنم که اراده مسوولان دو کشور بر توسعه مناسبات قرار گرفته و طرفین به این نتیجه رسیده‌اند که در سایه همکاری و دوستی بهتر می‌توانند منافع دو کشور را تأمین بکنند. در دو سال گذشته چهار بار روسای جمهور دو کشور در تهران، باکو، دائوس و آستاراخان با هم دیدار داشته‌اند، بیش از 40 هیات عالی‌رتبه مبادله شده، بیش از 20 سند همکاری به امضا رسیده و کمیسیون مشترک دو کشور بعد از سال‌ها رکود فعال شده است. مرزها امن شده و مقامات نظامی و امنیتی دو کشور به تهران و باکو سفر کرده‌اند و این یعنی اینکه اعتماد در سطح بالا وجود دارد. در بخش دینی، شیخ‌الاسلام آقای‌الله شکور پاشازاده عالی‌ترین مقام مذهبی آذربایجان دو بار به ایران سفر کرده و دیدارهای مهمی با مقام معظم رهبری داشته و برای نخستین بار نیز ماه گذشته آیت‌الله نوری همدانی به عنوان مرجع عظام تقلید جهان شیعه به باکو سفر کردند.

هم‌اینکه روابط ایران و آذربایجان بر چه اساسی تنظیم شده است؟

بعد از مرحله اعتمادسازی و تأکید بر مشترکات، یکی از مسائلی که باعث بهبود روابط شد این بود که طرفین نگاه تهدیدمحورانه خود به دیگری را به نگاه فرصت محورانه تبدیل کردند. امروز در سیاست خارجی ایران، بنا بر این است که به کشورهای همسایه مخصوصا کشورهای آسیای مرکزی و قفقاز نگاه فرصت‌محورانه داشته باشیم یعنی تعامل سازنده با کشورها را فرصتی بدانیم که می‌تواند ظرفیت‌های ما را در سیاست خارجی بالا ببرد. این نگاه خوشبختانه به دلیل تقویت تعاملات دوستانه در دولت‌مردان آذربایجان نیز ایجاد شده و آنان نیز به ایران به عنوان یک فرصت برای تأمین منافع ملی نگاه می‌کنند. محور قرار دادن دیپلماسی برد- برد نیز در تنظیم و تحکیم مناسبات ما موثر بوده است. روابط کشورها در صورتی که منجر به تأمین منافع طرفین شود، مبتنی بر دیپلماسی برد- برد است چراکه در این نوع تعامل هر دو طرف برنده شده و منافع خود را تأمین کرده‌اند. امروز اراده لازم برای به کارگیری دیپلماسی برد- برد موجب پایداری و ثبات در مناسبات فیما بین شده است.

یکی از مسائلی که در آذربایجان وجود دارد، حضور و فعالیت گروه‌هایی نزدیک به اسرائیل است که علیه کشورمان فعالیت‌هایی انجام می‌دهند. ایران چه برنامه‌ای برای کنترل و خنثی کردن اقدامات آنها تاکنون انجام داده است؟

یکی از محورهای سیاست خارجی رژیم صهیونیستی، ایجاد اختلال در روابط دوستانه ایران و کشورهای جهان و به‌خصوص همسایگان است و این سیاست در جمهوری آذربایجان نیز دنبال می‌شود. تجربه نشان داده که به هر میزان که مناسبات ایران با کشورهای پیرامونی بهتر شود و توسعه یابد، ترفندهای اسرائیل علیه ایران در این کشورها خنثی می‌شود و بالعکس وجود تنش و افتراق میان ایران و کشورهای جهان، فضا را برای فعالیت‌های لابی صهیونیسم فراهم می‌سازد. برای مثال چند هفته قبل، نتانیاهاو، نخست‌وزیر اسرائیل به مسکو رفت، مشخصا اهداف وی از این سفر تلاش برای تغییر سیاست روسیه در قبال سوریه و ایجاد اختلال در مناسبات تهران و مسکو بود اما به دلیل روابط استراتژیک و دوستانه ایران و روسیه، نتانیاهاو دست خالی به تل‌آویو برگشت یا در همین داستان برجام، ببینید اسرائیل تمام توان سیاسی، اقتصادی، بین‌المللی و رسانه‌ای خود را برای مقابله با برجام به کار گرفت اما به دلیل دیپلماسی فعال، منطقی قوی و روش عزتمندانه و انقلابی تیم مذاکره‌کننده و هدایت‌های مقام معظم رهبری و رییس‌جمهور و حمایت مردم، اسرائیل به اهداف خود نرسید. در رابطه با آذربایجان نیز تقویت

مناسبات ما و سفره‌های متقابل و اسناد امضا شده‌ای که به آنها اشاره شد، موجب انزوای اسرائیل در آذربایجان شد. لذا به هر میزان که روابط تهران و باکو توسعه یابد به همان میزان ترفندهای ضدایرانی اسرائیل بی‌نتیجه خواهد ماند. البته رسانه‌های اسرائیل در مورد سطح روابط این رژیم با جمهوری آذربایجان غلو می‌کنند. رابطه اسرائیل با باکو یک رابطه معمولی است، امر فوق‌العاده‌ای نیست و نمی‌تواند استراتژیک باشد چراکه جمهوری آذربایجان یک کشور مسلمان و عضو سازمان همکاری‌های اسلامی است و امروز قبله اول مسلمین و خاک فلسطین توسط اسرائیل اشغال شده و لذا هیچ کشور مسلمانی نمی‌تواند روابط استراتژیک با رژیم صهیونیستی برقرار کند. اگر به اخباری که درباره حضور این رژیم در منطقه است دقت بفرمایید، می‌بینید که منابع این خبرها اغلب خود رسانه‌های صهیونیستی هستند. این رسانه‌ها و رسانه‌های غربی متمایل به رژیم صهیونیستی، دایما رابطه اسرائیل با کشورهای منطقه را بزرگنمایی می‌کنند. نکته دیگر اینکه رابطه اسرائیل با آذربایجان تابعی از رابطه غرب با آذربایجان است و اگر مناسبات غرب با آذربایجان تضعیف شود، روی روابط باکو و تل‌آویو نیز اثر منفی می‌گذارد. در سال‌های اخیر به دلیل دخالت‌های مکرر کشورها و نهادهای امریکایی و اروپایی در امور داخلی آذربایجان و حمایت‌های آنان از گروه‌های مخالف آذربایجان، نوعی سردی میان باکو و کشورهای غربی ایجاد شده و فضای اعتماد از بین رفته است. جنگ نرم غرب و تلاش برای انقلاب مخملی در آذربایجان قابل درک و باور است. این وضعیت هم موجب تضعیف موقعیت صهیونیست‌ها در آذربایجان شده است. من تکرار می‌کنم که اگر ما به دنبال تحقق منافع خود در آذربایجان هستیم باید دیپلماسی برد-برد را تقویت کنیم و الحمدلله این اقدام صورت گرفته و یکی از آثار ادامه این سیاست موجب خنثی شدن ترفندهای رژیم صهیونیستی خواهد شد.

روابط دوجانبه و تجاری تهران و باکو هم‌اینک در چه سطحی قرار دارد؟

به نظر من سه حوزه تجارت، ترانزیت و انرژی سه حوزه مهمی است که دو کشور می‌توانند همکاری خود را توسعه بدهند. در حوزه ترانزیت، جمهوری آذربایجان چهار مرز فعال با ایران دارد و نزدیک‌ترین راه این کشور به اروپا، آسیا و خلیج فارس و از طریق آن به آفریقا از طریق ایران است. یعنی مسیر ایران هم اقتصادی، هم امن و هم نزدیک است. به همین دلیل در حوزه ترانزیت، مشارکت و سرمایه‌گذاری دو کشور برای ساخت مسیرهای ترانزیتی به نفع دو کشور است. در حوزه تجارت در حال حاضر به صورت رسمی بیش از 500 میلیون یورو ارتباط تجاری داریم که موازنه هم به نفع ایران است. اهمیت این رابطه این است که رابطه تجاری غیرنفتی است. اضافه بر آن، ما سالانه حدود 250 میلیون دلار از سوآپ گاز آذربایجان به نخجوان و 250 میلیون دلار از سرمایه‌گذاری در حوزه نفتی شاه دنیز در دریای خزر درآمد داریم و مجموعاً بیش از یک میلیارد دلار حجم مبادلات اقتصادی است. سالانه یک میلیون آذری به ایران سفر می‌کنند که اگر هر کدام حداقل 500 دلار هزینه کنند رقم قابل توجهی می‌شود. ارتباطات بخش‌های خصوصی و تجار دو کشور نیز روز به روز افزایش می‌یابد و پیش‌بینی می‌شود مناسبات اقتصادی و حجم مبادلات تجاری افزایش داشته باشد. روابط دو کشور در بخش فرهنگی نیز رو به گسترش است، در سال جاری در تهران هفته فرهنگی جمهوری آذربایجان برگزار خواهد شد. ارتباطات بین پارلمان‌های دو کشور را نیز در سطح خوبی می‌دانم و انتظار می‌رود اعضای گروه دوستی جمهوری آذربایجان و ایران به تهران سفر کنند. در مجامع بین‌المللی ایران و جمهوری آذربایجان از مواضع یکدیگر حمایت می‌کنند و کشورهای ما در چارچوب سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای همکاری خوبی دارند.

چه برنامه‌هایی برای گسترش روابط دوجانبه میان ایران و آذربایجان وجود دارد؟

در زمینه حمل و نقل ساخت راه‌آهن قزوین، رشت و آستارا و از آن طرف، از آستارای ایران به آستارای آذربایجان در اولویت است و به زودی اقدامات ساخت راه‌آهن در خاک آذربایجان تا آستارا شروع می‌شود که اقدام بسیار مهمی است. جمهوری آذربایجان می‌تواند دروازه ایران برای ارتباط با منطقه قفقاز باشد و خود نیز می‌تواند از طریق ایران به خلیج فارس و دریای عمان در ارتباط با سایر مناطق دنیا قرار گیرد لذا ضروری است برای استفاده از این ظرفیت، همکاری‌های خود را تقویت کنیم. در مجموع رویکرد باکو به توافق هسته‌ای بسیار مثبت بوده است. چند روز بعد از توافق هسته‌ای، آقای شاهین مصطفی‌اف، وزیر اقتصاد و صنعت آذربایجان با پیام کتبی آقای الهام علی‌اف به ایران سفر کرد. در واقع بعد از هیات بزرگ آلمانی، هیات جمهوری آذربایجان دومین هیات اقتصادی در سطح جهان و نخستین هیات اقتصادی در میان کشورهای همسایه بود که به ایران سفر می‌کرد. شرکت‌های متعددی از سراسر دنیا خواهان سرمایه‌گذاری در ایران هستند، اما بدیهی است همسایگان و از جمله جمهوری آذربایجان در این زمینه اولویت دارند. ما برای افزایش سوآپ گاز جمهوری آذربایجان به نخجوان آمادگی داریم. ما به دنبال این هستیم که دهمین کمیسیون مشترک اقتصادی را امسال برگزار کنیم. قرار است این اجلاس در آذرماه و در تهران باشد. در مجموع در دولت یازدهم توجه به تحکیم و تقویت روابط با همسایگان بیشتر شده و این سیاست علت موفقیت‌های منطقه‌ای ایران است. برنامه کاری طراحی شده برای آینده روابط ایران با جمهوری آذربایجان یک برنامه پیشرفته و دارای اولویت است و می‌تواند ظرفیت‌های جدیدی را برای توسعه روابط دو کشور ایجاد کند. البته برای رسیدن به نقطه مطلوب نیاز به کار و تلاش بیشتر است. فکر می‌کنم ایران و جمهوری آذربایجان با توجه به اشتراکات و ظرفیت‌های موجود می‌توانند متحدان همیشگی یکدیگر در منطقه باشند.

سطح همکاری‌های نظامی و امنیتی دو کشور در چه اندازه‌ای است؟

همکاری‌های نظامی و امنیتی دو کشور به طور منظم ادامه دارد، بخش‌های آموزشی و تجاری در حوزه دفاعی فعال است و در حوزه امنیتی طرفین برای مقابله با تهدیدات منطقه‌ای در حال رایزنی مستمر هستند.

آیا تهران و باکو برای مبارزه با تروریسم و جلوگیری از رشد فرقه‌گرایی و خشونت در منطقه برنامه مشترکی دارند؟

تروریسم و رشد فرقه‌گرایی و افراطی‌گری از تهدیدات مشترک امنیتی است. به دلیل مجاورت جمهوری آذربایجان با مناطقی از

روسیه مانند داغستان و با کمی فاصله با چین، افکار وهابی هم از آن طرف وارد کشورشان می‌شود. تقویت تشیع می‌تواند موضوعی برای مقابله با تندروی‌های تکفیری‌ها باشد. این موضوع مطلوب جمهوری آذربایجان هم هست چراکه موضوع امنیت ملی برای این کشور بسیار مهم است. اراده تهران و باکو برای مبارزه با تروریسم و جلوگیری از رشد فرقه گرایي و خشونت در منطقه استوار است و اقدامات متناسب در این رابطه صورت می‌گیرد.

به چه میزان نظرات دو کشور در رابطه با بهره‌برداری از دریای خزر به یکدیگر نزدیک است؟ آیا تهران و باکو در این باره گفت‌وگوهایی داشته‌اند؟

در سال‌های اخیر و به خصوص بعد از اجلاس آستاراخان ما شاهد تلاش‌های بیشتری برای تدوین رژیم حقوقی دریای خزر هستیم. فکر می‌کنم به تدریج زمینه مساعدی برای دستیابی به توافق نهایی در روند مذاکرات ۲۰ ساله رژیم حقوقی این دریا فراهم شود. اعتماد متقابل میان کشورهای حاشیه دریای خزر از جمله ایران و آذربایجان وجود دارد که وجود این اعتماد، فضای لازم را برای بررسی و حل و فصل مسائل و مشکلات ایجاد کرده است. همه کشورهای حاشیه خزر برای تقویت همکاری‌ها مصمم هستند و این ارزشمند است و آینده روشنی را برای توسعه و ثبات این پهنه دریایی نوید می‌دهد. تهران و باکو برای تامین امنیت خزر توسط کشورهای ساحلی متفق‌القول هستند. بر اساس تفاهات اجلاس آستاراخان نیروهای نظامی هیچ کشور خارجی‌ای نباید وارد دریای خزر شوند. جلوگیری از حضور نظامی کشورهای دیگر در دریای خزر موجب ثبات و امنیت این دریاست و دریای خزر را در مقابل افراط‌گری و تروریسم، مواد مخدر و دخالت قدرت‌های توسعه طلب مصون می‌سازد. ایران و آذربایجان حضور بیشتر سرمایه‌گذاران برای بهره‌برداری از ظرفیت‌های گردشگری، کشتیرانی تجاری و تفریحی، ماهی‌گیری و شیلات را مهم می‌دانند. سه موافقتنامه‌ای که در رابطه با «حفاظت و بهره‌برداری بهینه از منابع آبزیان»، «آب و هواشناسی» و «همکاری در زمینه پیشگیری و واکنش به وضعیت اضطرار» منعقد شده باید عملیاتی شود و تهران و باکو معتقدند اجرایی شدن مفاد این توافقنامه‌ها بی‌تردید می‌تواند اهداف چهارمین اجلاس سران کشورهای ساحلی خزر را تامین کند.

برنامه‌ای برای لغو روادید و گسترش خدمات کنسولی در دست است؟

ما لغو روادید یکطرفه را برای اتباع آذری داریم بنابراین سالانه نزدیک به یک میلیون آذری وارد ایران می‌شوند که بیشتر در حوزه درمانی و پزشکی به ایران سفر می‌کنند. اگر ما بتوانیم تسهیلات بیشتری را در پایانه‌های مان داشته باشیم می‌توان این روابط وضعیت بهتری پیدا کند. پایانه بزرگی در مرز بیله‌سوار احداث شده که با بهره‌برداری از آن تا دو برابر ظرفیت فعلی به مسافران خدمات ارائه می‌شود. جمهوری آذربایجان به دلایل فنی با هیچ کشوری قانون لغو روادید برای گذرنامه‌های عادی ندارد. در عین حال برای ایرانیان تسهیلات نسبتاً خوبی مثل صدور ویزا در مبادی مرزی برای ورود به نخجوان و صدور ویزای سریع برای تجار در نظر گرفته شده است. تلاش سفارت برای صدور ویزا برای اتباع ایرانی در مرزهای بیله‌سوار و آستارا ادامه دارد.

چه میزان از شهروندان ایرانی در زندان‌های آذربایجان هستند؟ اتهامات آنها چیست؟ برنامه‌ای برای آزادی یا انتقال محکومان به کشور وجود دارد؟

حدود 170 نفر زندانی ایرانی در زندان‌های جمهوری آذربایجان هستند. اکثر آنان متهم به قاچاق مواد مخدر هستند و در چارچوب موافقتنامه تبادل زندانیان ظرف سال گذشته حدود یکصد نفر از زندانیان ایرانی به صورت یکجانبه به ایران منتقل شده‌اند و در حال پیگیری برای تداوم این روند هستیم.

اهم مواضع سفیر کشورمان در رابطه با جمهوری آذربایجان

روند سیاست دولت یازدهم مبنی بر تأکید بر تحکیم و توسعه روابط با همسایگان بسیار موثر واقع شد و ما در سطوح رسمی، به سرعت از دوران اعتمادسازی عبور کرده و به دنبال بهسازی روابط هستیم. احساس می‌کنم که اراده مسوولان دو کشور بر توسعه مناسبات قرار گرفته و طرفین به این نتیجه رسیده‌اند که در سایه همکاری و دوستی بهتر می‌توانند منافع دو کشور را تامین بکنند.

در دو سال گذشته چهار بار روسای جمهور دو کشور در تهران، باکو، دائوس و آستاراخان به هم دیدار داشته‌اند، بیش از 40 هیات عالی‌رتبه مبادله شده، بیش از 20 سند همکاری به امضا رسیده و کمیسیون مشترک دو کشور بعد از سال‌ها رکود فعال شده است. مرزها امن شده و مقامات نظامی و امنیتی دو کشور به تهران و باکو سفر کرده‌اند و این یعنی اینکه اعتماد در سطح بالا وجود دارد.

امروز در سیاست خارجی ایران، بنا بر این است که به کشورهای همسایه مخصوصاً کشورهای آسیای مرکزی و قفقاز نگاه فرصت‌محورانه داشته باشیم یعنی تعامل سازنده با کشورها را فرصتی بدانیم که می‌تواند ظرفیت‌های ما را در سیاست خارجی بالا ببرد.

امروز اراده لازم برای به کارگیری دیپلماسی برد-برد موجب پایداری و ثبات در مناسبات فیما بین ایران و آذربایجان شده است. یکی از محورهای سیاست خارجی رژیم صهیونیستی، ایجاد اخلال در روابط دوستانه ایران و کشورهای جهان و به خصوص همسایگان است و این سیاست در جمهوری آذربایجان نیز دنبال می‌شود. تجربه نشان داده که به هر میزان که مناسبات ایران با کشورهای پیرامونی بهتر شود و توسعه یابد، ترفندهای اسراییل علیه ایران در این کشورها خنثی می‌شود. ایران و جمهوری آذربایجان با توجه به اشتراکات و ظرفیت‌های موجود، می‌توانند متحدان همیشگی یکدیگر در منطقه باشند. اراده تهران و باکو بر مبارزه با تروریسم و جلوگیری از رشد فرقه‌گرایی و خشونت در منطقه استوار است و اقدامات متناسب در این رابطه صورت می‌گیرد.

رابطه رژیم صهیونیستی با باکو یک رابطه معمولی است، امر فوق‌العاده‌ای نیست و نمی‌تواند استراتژیک باشد چراکه جمهوری

آذربایجان يك کشور مسلمان و عضو سازمان همکاری‌هاي اسلامي است و امروز قبله اول مسلمين و خاک فلسطين توسط رژیم صهیونیستی اشغال شده و لذا هیچ کشور مسلماني نمی‌تواند روابط استراتژیک با رژیم صهیونیستی برقرار کند. چند روز بعد از توافق هسته‌اي، آقای شاهین مصطفی‌اف، وزیر اقتصاد و صنعت آذربایجان با پیام کتبی آقای الهام علی‌اف به ایران سفر کرد. در واقع بعد از هیات بزرگ آلماني، هیات جمهوری آذربایجان دومین هیات اقتصادي در سطح جهان و نخستین هیات اقتصادي در میان کشورهای همسایه بود که به ایران سفر می‌کرد.